

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbøndelseskrift

til

den offentlige Hovedexamen

i

Sciens lærde og Realskole

i Juli 1853.

Indeholdende nogle pædagogiske Bemærkninger, samt Skolefesterretninger, af H. J. Hammer, Skolens Rector.

Skien 1853.

Trykt hos J. Melgaard.

Nogle Bemærkninger, foranledigede ved Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Bergens lærde Skole i Aaret 1852.

Das Gleichgewicht kann nur durch Gegenfäge hergestellt werden.

I.

Skoleprogrammer, forsaavidt de behandle almindelige Spørgsmaal paa det pædagogiske Felt, og deriblandt navnlig drøfte Retninger og Grundfætninger, som enten have gjort eller stræbe at gjøre sig gjældende i Skolens Indretning og Virksomhed, kunne formeentlig betragtes som et Slags Kundskrivelser, hvori Forfatteren, idet han meddeler sine Anskuelser om saadanne Gjenstande, tillige henvender sig til sine Colleger*) med Opfordring til ved en lignende Leilighed nærmere at belyse og efter Omstændighederne at understøtte eller bestride de af ham

*) Det er naturligviis ikke min Mening, at Andre skulde være udelukkede fra en saadan Discussion, eller at Skolemand alene skulde anses kaldede og competente til at drøfte de Meninger om Skolens Utiliggender, som fremsættes i Skoleprogrammer. Men dette Slags Skrifter, som i Almindelighed ikke komme i Boghandelen, ville med Undtagelse af vedkommende Disciples Forældre og Forsatte kun komme Faa ihænde udenfor Skolernes Lærere.

yttrede Meninger. Vistnok maa en Skriftverling, som aabnes og optages paa denne Maade, efter Sagens Natur blive langsom og kan ikke underholdes med den Hastighed, hvormed Deduction og Exception, Replik og Duplik sædvanlig afløse hinanden, naar Emnet behandles i Dagblade eller Flyveskrifter. Men denne Langsomhed medfører dog ingen Ulemper, naar de Anskuelser, man betroer et Skoleprogram til Optagelse, angaae Spørgsmaal, som ikke blot ere Dieblikkets og kræve en hurtig Løsning, men have en blivende Interesse for en længere Tid. Den medfører tværtimod den Fordeel, at Sagen kan undergives en roligere og besindigere Overveielse, og jeg tør maaske hertil ogsaa føie, at Discussionen lettere holdes fri for de polemiske og kaustiske Ingredienter, der saa ofte indblandes i den Skriftverling, som føres i Dagbladene.

Det er i Henhold til disse Betragtninger, at jeg har tilladt mig at gjøre nogle Bemærkninger ved enkelte af de Anskuelser, som Hr. Rector Holmboe har yttret i Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Bergens Skole i forrige Aar, og at fremsætte dem i nærværende Leilighedskrift. Vistnok optræder Forfatteren, forsaavidt han opponerer mod enkelte nye Retninger i Skolevæsenet, efter sin egen Erklæring mere som resignerende end som angribende; vistnok vil han ikke have det Nye pludselig affkaffet, men lade det prøves. Men selv under denne Tingenes Stilling vil Forfatterens høitagtede

Navn og lange Erfaring som Skolemand give de Ansøuelser, han bekjender sig til om Gjenstande paa Skoleunderviisningens Gebet, en betydelig Bægt, og forsaavidtsom disse Ansøuelser enten i og for sig selv maatte forekomme Noget mindre rigtige og idetmindste formædelft den store Almindelighed, hvori de ere fremsatte, at lede til feilagtige Slutninger, eller at staae i Strid med den Udvikling af Skolevæsenet, som nu i en Deel af vore offentlige Skoler skal prøves gjennemført, er der saa meget mere Grund til nærmere at belyse dem. Dette forekommer mig at være Tilfældet med nogle af de Ansøuelser, som ere fremsatte imod enkelte Tendenser i Nutidens Underviisnings- og Opdragelsessystem, og navnlig med Hensyn til Tiden, da Skolegang og et Slags regelmæssig Underviisning antages at burde begyndes, og hvad der med dette Punkt staaer i Forbindelse. Disse Ansøuelser træffe ogsaa for en Deel de i den senere Tid oprettede combinerede Skoler, forsaavidtsom der ifølge deres Plan er aabnet Udgang til Dptagelse for Disciple i en yngre Alder og paa et lavere Udviklingsstrin, end det forhen var Tilfældet i de af Staten indrettede Skoler, og med Hensyn hertil maa der være en særlig Tilskyndelse for dem, der have bifaldt eller paataget sig at gjennemføre disse Skolers Plan, at meddele sine Erfaringer og Formeninger herom. Derfor har ogsaa jeg i min nuværende og min tidligere Stilling som Bestyrer af combinerede Skoler og i min deri gjorte Erfaring fundet Grund til

ikke at tilbageholde mine Ansæelser herom som et Bidrag til Belysningen af disse Spørgsmaal.

2.

I det nævnte Indbydelseskrift har Forfatteren fornemmelig med Styrke fremhævet det efter hans Mening Betænkkelige og Feilagtige i en tidlig Underviisning og Skolegang, den Forpligtelse, Forældrene have til selv at lede Børnenes første Underviisning, de Misgreb, som baade Forældre og Underviisningsanstalter begaae, hine ved at sende sine Børn for tidligt i Skole, disse ved at modtage dem for tidligt og ved at drive dem over deres Alder og naturlige Udvikling, samt det Ansvar, begge Parter paadrage sig saavel i denne Henseende, som ved i en ubetimelig Tid at svække eller løsne Familiebaandet. I det jeg nu gaaer over til at gjøre nogle Bemærkninger ved Forfatterens Betragtninger over disse Punkter, maa jeg bede dem, som have saa megen Interesse for Sagen, at de noget nøiere ville gjennemlæse disse Linier, hermed at sammenholde Indbydelseskriftet, forsaavidtsom de maatte have dette vedhaanden. Dog anseer jeg det nødvendigt for en Deel af Læsernes Skyld at gjøre et Uddrag af nogle af de Steder, i hvilke Anferne især ere fremsatte og begrundede, skjønt jeg erkjender, at det er vanskeligt at gjøre et baade for Forfatteren og for Læseren tilfredsstillende Uddrag af en sammenhængende Fremstilling, der kun i sin Heelhed nøiagtig kan opfattes

og bedømmes. Saaledes hedder det om den tidlige Underviisning og Skolegang:

(Side 1 og 2) — — "havde jeg ikke den Forvisning, at intet Sandhedens Ord vender tomt tilbage, om end Virkningerne ikke blive synlige, skulde jeg ikke uleilige mig selv eller disse Blades Læsere med at opprise en Klage, som baade jeg og Andre før og ofte, tilsyneladende uden nogen Nytte, have gjentaget, over Anskuelser i Opdragelses- og Underviisningsvæsenet, som forekomme os i høi Grad feilagtige, men som Samfundsforholdene have tiltraadet og disse lydlige Tjenere godkjendt.*) Jeg sigter herved til Børnenes tidlige Skolegang og til den Maa- de, hvorpaa Underviisningen drives i de første Skoleaar."

(Side 7) "Baade Betragtning af Menneskets Natur og Erfaring har lært mig, at Tiden til at begynde Børnets egentlige Underviisning bør udsættes meget længere, end nutildags almindelig skeer."

Begrebet om hvad der er tidligt, d. e. for tidligt med Hensyn til Underviisning og Skolegang er naturligvis relativt, og det lader sig, som Forfatteren selv bemærker, ikke gjøre at angive dette til bestemte Aar, fordi

*) Ikke udhævet af Forfatteren, ligesaa lidt som det senere Udhævede i Citaterne.

Barnets Eiendommelighed og ydre Omstændigheder herpaa maa have en betydelig Indflydelse. Forfatteren har derfor heller ikke nævnt nogen bestemt Alder, som han vil have anseet for tidlig. Men naar han (Side 7) yttres: "Det ønsker jeg fastholdt som min Overbeviisning, at man sjældnere begynder et Barns Underviisning for seent end for tidligt, og jeg for min Deel vilde aldrig blive forfrækket for et Barns fremtidige Udvikling, om jeg hørte, at det i en Alder af 7 a 8 Aar ikke havde havt Bog i Haand," saa tør man vel antage, at han anseer omtrent denne Alder for passende til at begynde den boglige Underviisning i. Mig forekommer rigtignok denne Termin temmelig seent, naar man under boglig Underviisning indbefatter — hvad Forf. formodentlig gjør — de første Elementer (Kjendskab til Lyd, Tegns og Stavning); men da Forfatterens Ytringer herom ikke ere saa aldeles bestemte, skal jeg ikke opholde mig herved, saameget mindre som hans Erfaring unægtelig kan have leveret ham isinesfaldende Exempler paa Overdrivelser i denne Henseende, og jeg for min Deel heller ikke er utilbøielig til at troe, at idetmindste Enkelte heri gaae for vidt.*)

Derimod synes Forfatterens Fordringer til Foræl-

*) I Christianiabladene tilbydes i disse Dage Børn paa 4, 5 og 6 Aar at lære at tale de levende Sprog endnu før end de begynde at gaae i Skolen. Det kan man kalde at være ude itide.

drene om selv at overtage den første Underviisning at være mere udstrakte, end det i Almindelighed kan være billigt og tilraadeligt. Efter den Fremstilling af den første Underviisnings Indhold og Methode, som Forf. har meddeelt Side 8—12, maa det antages, at han vil have Barnets hele Underviisning indtil en Alder af 10 a 11 Aar overtaget af Forældrene og de ældre Søsken- de i Hjemmet, ligesom han paa flere Steder fremhæver Forældres og Læreres Pligter i denne Henseende. Herom hedder det blandt Andet:

(Side 8) "Hjemmet er Barnets naturlige Opholds- sted, Fader og Moder og ældre Søsken- deets nat-URLige Lærere."

(Side 13) "Derimod vil jeg gjentagende fæste Opmærks- somheden paa Skadeligheden af den Aar for Aar længer nedadrykkende Skoletid. Man har villet fremstille dette som nødvendigt paa Grund af det huuslige Livs gjængse Forhold. Hvormegen eller hvorliden Ret man heri kan have, vil jeg ikke afgjøre; men det forekommer mig at være deres Pligt, som have gjort sig det til Livsopgave paa den for den vordende Slægt gavn- ligste Maade at anvende deres Kræfter i Underviis- ningsfaget, at modsætte sig, saavidt det staaer til dem, Alt hvad de troe utjenligt eller skadeligt i denne Hens- seende. De burde efter mine Tanker ikke forsømme Anledningen til at tale imod det, som de ansee for Misbrug af Skolen; at opmuntre til Fjernelse af saa-

danne huuslige Forhold, som de misbillige; at minde Forældrene om, at de bør være deres Børns baade Opdragere og Lærere, fra hvilken Pligt de ingenlunde bør troe sig løskjøbte, naar de sende Børnene i Skole."

Efterat Fork. har givet en Oversigt over det Stof, som bør benyttes ved den første Underviisning, naar denne efter Barnets egen Lyst og Drift er begyndt, og navnlig deriblandt har nævnt Geografi og Historie, Læsning med Hensigt at udvikle Sprogfærdigheden, Skrivning efter Dictat, fortsætter han Side 12 saaledes:

„Med det her antydede Kundskabsforraad kan efter mine Tanker Barnet uden Skade lade sig nøie indtil det 10de eller 11te Aar, og det har da ogsaa været deres Mening, som forfattede den endnu gjældende Forordning for de lærde Skoler af 7de Novbr. 1809; thi ifølge denne er det bestemt, at i Regelen optages Ingen som Elev af en lærd Skole førend han har fyldt sit 10de Aar, og de Kundskaber, der nævnes som Betingelser for Optagelsen, ere ikke engang saa store, som det, jeg her har opstillet."

Om nu end det Maal af Forkundskaber, som Forfatteren ifølge det Anførte vil have meddeelt i Hjemmet af Forældre og Sødsfende, ikke bør sættes høit (i Indhold falder det væsentlig sammen med det for denne Alder i de combinerede Skoler ansatte Lærestof), saa vil der dog efter min Formening i Regelen være Mangt og Meget, som vil gjøre det baade vanskeligt og uhenigts-

mæssigt at lade Underviisningen gaae den Gang, som Forf. anbefaler*). Jeg skal her vistnok vogte mig for at optræde som Forsvarer for ubillige og uforstandige Forældre, som mene at have opfyldt sin Pligt, naar de have sendt Drengen i en Skole og forresten lade ham skjøtte sig selv, idet de troe, at Lærerne nu skulle gjøre Resten; jeg tiltræder tværtimod Forfatterens Mening om det Ansvar, saadanne Forældre paa denne Maade paa- drage sig. Men jeg troer ogsaa, at Antallet af saadanne Forældre heldigviis er meget ringe. Kunde man kaste sit Blik indenfor de enkelte Familiers Døre, saa vilde man sikkert finde, at det i Almindelighed ikke er Ulyst eller Dræghed til at tage sig af sine Børns Opdragelse og Underviisning, som bestemmer Forældrene til i en tidlig Alder at foretrække Skolens fremfor Hjemmets Underviisning, men en Forening af Hensyn, som hvert for sig og alle tilsammen ere fuldkommen respectable og gyldige. Forf. har vistnok heller ikke overseet disse Hensyn (se blandt Andet det fra Side 13 anførte Citat), men han synes at tillægge dem mindre Betydning, end de fortjene. Det bør i denne Henseende bemærkes, at Drangen til en ordentlig Elementærunderviisning og An-

*) Hermed sigter jeg naturligviis ikke til Forf.s Bemærkninger om den indirecte Underviisning, som meddeles gennem Leg, Samtale og Fortælling. Her er Børnets Omgivelser og først og fremst Forældrene dets første og naturlige Lærere.

erkjendelsen af dens Bigtighed nu er meget mere almindelig udbredt, end for nogle Aarti tilbage, og denne Kjendsgjerning bør man vel betragte som et af Tidens Fremmskridt. Men dersom det bør erkjendes for et Gode, at denae Trang og Anerkjendelse er vaagnet og endog nedstegen til Kredse, hvor den forhen hørte til Undtagelserne, saa bør man ogsaa finde det i sin Orden og tilfredsstillende forklaret, at Mængden af skolesøgende Børn i en yngre Alder betydelig er tiltagen imod i en tidligere Tid; thi det er netop i disse Kredse, at de fleste Hindringer ere tilstede, som maatte gjøre Underviisningen i Hjemmet vanskelig eller ufrugtbar. Det fortjener efter min Formening ogsaa at tages i Betragtning, at en stor Deel af de Familier, som nu søge en bedre Elementærunderviisning for sine Børn, end forhen var Tilfældet, ikke befinde sig i saa gode oekonomiske Kaar, at de kunne lade dem fortsætte den theoretiske Underviisning ret langt frem i Ynglingealderen, men nødes til i en tidligere Alder at anbringe dem i Stillinger, hvori de idetmindste for en Deel ved sit Arbeide maa sørge for sig selv. Men hvis saadanne Drengbørn indtil en Alder af 10 a 11 Aar skulde overlades til den Underviisning, de kunde erholde af Forældre og Sødsfende i Hjemmet, er jeg bange for, at det vilde blive temmelig kummerlig bevendt med den Skoledannelse, som kunde blive dem tildeel. Overhovedet forekommer det mig, at Forfatteren ved at ville have en ikke saa ringe Deel af den første Underviisning

udført i Hjemmet ved Forældre og Sødsfende ubelukkende har taget Hensyn til de allerede paa Forhaand for den studerende Bane bestemte Dreng, der i Regelen maa søges blandt Familier i bedre ydre Livsvilkaar og med større Dannelse, og hvis Underviisning skal fremgaae efter Skoleplanen for de ældre lærde Skoler, saaledes at de indtræde i en saadan Skoles nederste Klasse. Thi det er dog hovedsagelig studerende Disciple Skoleforordningen af 7de Novbr. 1809 har havt for Sie, medens en i mine Tanker rigtigere Grundsætning i den senere Tid i nogle af de høiere offentlige af Staten overtagne Skoler ogsaa har aabnet Udgang til en mere almindelig borgerlig Dannelse. Nøiere at gaae ind i Detaillen af de huußlige, sociale og borgerlige Forhold, som i mange Tilfælde maa gjøre det til en vanskelig eller endog umulig Sag for Forældre at paatage sig en ikke ringe Deel af deres Drengbørns første Underviisning, kan forøvrigt ikke her være Hensigten; jeg ønsker det kun fastholdt som en af almindelige Grunde udledet og af Erfaringen stadfæstet Sætning, at Forældre i mange Tilfælde kunne have tilstrækkelig gyldig Grund til at anbefroe en vøindrettet Skole ogsaa deene første Deel af deres Drengbørns Underviisning.

3.

I det Forgaaende har jeg søgt at vise, at der af Hensyn til selve Forældrenes huußlige og sociale Vilkaar

kan være Grund til at modificere Forfatterens Fordringer til dem om at overtage en ikke saa ringe Deel af deres Drengbørns Underviisning. Jeg gaaer nu et Skridt videre, idet jeg vover at troe, at der af Hensyn til Underviisningens Lær og Børnenes heldige Fremgang fordetmeste er tilraadeligt ikke at udstrække Hjemmeunderviisningen altforlænge, forudsat at der i en velorganiseret Skole er bekvem Anledning til at deelagtiggjøre denne i Omsorgen for Børnets Udvikling. Man er i Almindelighed tilbøielig til at troe, at der kun udfordres en ringe Dannelse for at kunne være en antagelig Lærer for yngre Børn, og man kan forsaavidt have nogen tilsyneladende Ret heri, som en saadan Stilling hverken forudsætter dyb Lærdom eller udstrakte Kundskaber. Men en god Deel Erfaring og Methode og en vis Grad af Kundskab, som især maa være vel fordøiet for at kunne anvendes i rette Tid og paa den rette Maade, udfordres der dog, og disse Egenskaber troer jeg ikke man kan gjøre Regning paa i Almindelighed at finde i hvilken som helst Familie hos Fader og Moder og ældre Sødsfende*). Allerede Underviisningen i Indenadslæsning,

*) Det kan maaste ved denne Leilighed ikke være overflødigt at bringe i Erindring, hvilke Fordringer en anseet Lærker, F. G. Sibbern, stiller til en Lærer for Smaa. Han udtæller (Filosofisk Arkiv og Repertorium, Side 187) herom følgende: "So mindre Børnene ere, desto mere maa Læreren være dannet, især dannet saaledes, som Lærksom-

ialfald naar man bortseer fra den allermest elementære Deel af Kunsten, er neppe saa let og simpel en Sag,

heden danner, eller han maa ved en heldig Naturgave — jeg vilde heller sige Naturbestemmelse — erstatte hvad der kan fattes endnu i Dannelse. Den, der skal undervise Smaa, maa være hjemme i meget. Han skal aabne Verden for dem, han skal udvikle deres Anlæg, han skal kunne gaae ind i deres Sjæle, han skal frit kunne bevæge sig med dem omkring paa Livets store Skueplads; han skal være bevægelig med dem, og dog overalt gaae med dem sikkert, klogt, paapassende, men tillige muntert op-
oplivende; han maa kunne fortælle, paaminde, advare, alt incidenter, paa en Maade, der kan staae ind i Børne-Existensen; han maa vide at kunne give deres Bid, give deres Klogt, give deres hviere Sands Føde og Uledning.

Finder man en saadan Lærer for de Smaa, især for dem imellem 7 og 10 Aar, helst en Mand, der ei er ung mere, der har levet en Deel og seet sig en Deel om i Livet, der altid har holdt af Børn, — en Mand med en god Blanding af det lette Sind og af Flegma, forresten bekjendt nok med, at Livet kræver Andet, end et let Sind og en flegmatisk Behandling, kræver Iver og Anstrængelse, en Mand isvrigt, som ogsaa kunde paatage sig at læse for Disciplene i overste Klasse de interessante Ting — —, finder man en saadan Mand, siger jeg, og vil han paatage sig endeel af Tingene med de Smaa i en Forberedelsesklasse til en lærd Skole og at gjøre den til en sand Forberedelsesklasse for dem, samt videre Udskilligt med de nederste Klasser, da agte man ham høit."

som Mange maaske ville antage; men naar man seer hen til den overordentlige Indflydelse, som en god eller slet Veiledning i denne Kunst har paa Barnets hele følgende Aandsudvikling, saa synes der at være tilstrækkelig Opfordring for Enhver til at overveie, om han ogsaa er istand til med Held at vejlede heri, og i benægtende Fald at overlade det til dem, som dertil have viist sig duelige. Jeg troer idetmindste at have gjort den Erfaring i flere Tilfælde, at en uforstandig og skjodesløs Behandling af denne Elementærunderviisning hos Børn, som ellers ikke manglede naturlige Anlæg, har havt en saare uheldig Indflydelse paa hele deres fremtidige boglige Dannelse.*) Det er forøvrigt ikke blot i Indenadlæsningen, at de skadelige Følger af Feilgreb i den første Underviisning vise sig. Hvor ofte har det ikke hændet, at en dygtig Lærer har faaet med Drenge at

*) For at anføre et Exempel, vil jeg nævne Følgende: Blandt de Gjenstande, som Forf. giver en Plads i Underviisningen i Hjemmet, nævnes (Side 12) Dvelse i at skrive efter Dictat, „som med Nytte vil kunne foretages, og den vil falde let for et Barn, som er vant til i sin daglige Tale at føre et ordentligt Sprog“. Men det er just denne Forudsætning, hvorpaa det ofte skorter ved Hjemmeunderviisningen. En individuel eller provincial falsk Udtale, indøvet ved den første Læseunderviisning, efterlader, som jeg har bemærket, i en lang Tid Spor i Rettskrivningen, som selv den mest tolerante Orthofonisme skulde have vanskeligt for at finde sig tilrette i.

bestille, som ved Feil i den foregaaende Underviisning vare blevne saa forkvaaede, at den nye Underviisning for en stor Deel maatte gaae ud paa at lære dem at glemme hvad der var bibragt dem. Thi det er sikkert ikke Forf. alene, som har truffet paa Disciple, om hvilke han yttre (Side 12): "Vi ere heller ikke vante til at faae synderlig Mere (nemlig end det ved Frdn. af 7de Novbr. 1809 bestemte Minimum) af de indmeldte Elever, og det Mere, vi stundom faae, kunde vi oftere fristes til at ønske borte." Det er ved saadanne Disciple at Læreren har et dobbelt misligt Arbeide: han skal først arbeide paa at gjøre deres Aand til en tabula rasa for siden med Nøie at indskrive nye Tegne paa den nu forslidte Tavle, og den første Deel af Arbeidet er som oftest endnu vanskeligere end den sidste.

Nu er det vistnok ikke min Mening, at den Underviisning, som meddeles i en Skole, ubetinget skulde være bedre end den faderlige eller moderlige Underviisning i Hjemmet. De saakaldte Pugeskoler have fra gammel Tid staaet i et altfor slet Ry og altsor ofte været oprettede af Folk, som uden noget indre Kald dertil i dem kun søgte et midlertidigt Livsophold, naar Andet slog feil, til at jeg just skulde ville fortrække dem fremfor den hjemlige Underviisning. Jeg er derhos villig til at indrømme Forf., at hvor den Forening af — om jeg saa maa sige — ydre og indre Betingelser er tilstede, hvoraf en heldig og frugtbringende Underviisning i Hjem-

met er afhængig, der kan maaske denne være at foretrække, uagtet den offentlige i Skoler paa den anden Side har sine eiendommelige Fortrin; men medens Forf. synes at forudsætte, at denne Forening af Betingelser i Almindelighed er tilstede, troer jeg, at den maa ansees for en Undtagelse. Jeg mener derfor, at Loven om Arbeidets Deling, hvis gavnlige Indflydelse man i de fleste Forhold erkjender, ogsaa her bør komme til Anvendelse, og at naar den elementære Underviisning i en velorganiseret Skole ledes af Folk, som dertil have beviist sin Dygtighed, saa har en saadan Skole Præsumptionen for sig fremfor Underviisningen i Hjemmet. Og med Hensyn hertil forekommer det mig, at det Offentlige ikke har begaaet noget Misgreb, men tværtimod har gjort vel i ved de fleste af de combinerede Skoler at aabne Klasser for Underviisning af Drengene paa et lavere Alderstrin, end Frdn. af 7de Novbr. 1809 gav Udgang til.

4.

Paa flere Steder har Forf. yttret sig imod den Overdrivelse, hvormed den elementære Underviisning efter hans Fremstilling behandles, idet saavel Forældre som Lærere forene sig om at ville fremdrive Resultater, som ere over Børnenes Alder og Udviklingsstrin. Saaledes yttres der:

(Side 3) — — "man tager Barnet, liig en spæd Plante, bort fra den Jord og den Sol, hvori de i

det nedlagte Spirer paa en naturlig Maade skulle udvikles, og af Utaalmodighed efter at see tidligt modne Frugter gjør Jordbunden altfor seed og understøtter Solvarmen ved kunstig Dphedning“.

(Side 13). “Jeg vil indskrænke mig til den Bemærkning, at der fordres baade for Meget og for mange Ting, at dette overvælter Disciplene, spreder Kræfterne og fylder Lærerne med en urolig Tægen efter at bringe deres Elever til det fastsatte Maal, som især hos den yngre Lærer let kan blive af skadelig Indflydelse paa hans Underviisning.”

(Side 17.) “Man har saa tidt sagt, at Livet er en Skole; men denne Livets Betydning lader man til at ville fornægte for Børnenes Bedkommende; man dræber Livets Friskhed i Skolen, førend det endnu har begyndt at udfolde sig ret, og indbilder sig alligevel paa den Maade at udvikle livskraftige Mennesker.”

(Side 17 og 18.) Der er kommen en vis Uro, en ængstelig Travlhed ind i Gemytterne, som man ikke troer paa anden Maade at kunne tilfredsstille, end ved at forene alle sine Kræfter fra den tidlige Morgenstund til den sildige Aften til en rastløs Virksomhed i denne Land. Vor Tid synes at lide af en saadan feberagtig sygelig Tilstand, og den har ikke undladt ogsaa at øve en Indflydelse paa vort Skolevæsen. Men man burde dog betænke, at den, som i Begyndelsen

arbejder over Kræfterne, vil saa snart udtømme disse, at han netop forfeiler sit Maal."

(Side 20.) "Men hvad der er Hovedsagen, er, at man paa Skolen holder fjernet hiin omtalte travle Engstelighed, der fremkalder en Foregriben af den naturlige Udvikling, og let forleder til at søge Eleverne bibragt Kundskaben paa en Maade, som overstiger den erhvervede indre Kraft, hvoraf følger et Plageri af Eleverne og en utaalmelig Paaskynden og Anstrængelse fra Læreren Side, der udbreder en Utilfredshed og Anarvurrenhed over hans Væsen, hvorved Arbeidet hos begge Parter berøves alt gjensidigt Tiltrækkende."

Forsaavidt nu Forf. iblandt Andet har advaret imod Feil i Underviisningen, der forøvrigt kunne begaaes til hvilkensomhelst Tid og som ialfald paa ethvert Stadium af Skoleunderviisningen maa ansees for skadelige og derfor altid bør styes, maa vistnok enhver samvittighedsfuld Skolemand samstemme med ham og være ham takskyldig, fordi han har mindet derom. Men naar han i stærke Udtryk fremsætter almindelige Anker imod Tidens Retning og Forældres og Læreres Misgreb, Anker, som, ifald de vare grundede, maatte lægge et svært Ansvar paa hver den, som directe eller indirecte havde nogen Andeel i disse Misgreb, da forekommer det mig rigtigt nok, som om han deels har været for tilbøielig til af en maa ske partiel Erfaring at uddrage almindelige Slutninger, deels ogsaa har seet en i og for sig selv agtværdig Stræ-

ben i altfor mørke Farver. Jeg vil ialfald i det Længste troe, at denne mørke Skildring kun passer paa meget Faa. Men, vil man sige, disse Anker, der ikke ere fremfattede imod nogen Enkelt, kunne dog gavne ved at gjøre dem opmærksomme paa sine Feil, som føle sig trufne deraf. Muligt er det, men de ere dog paa den anden Side, netop paa Grund af deres Almindelighed, let udsatte for at misforstaaes og kunne derved stifte endnu mere Skade, idet de underkaste saavel det Gode som det Forkastelige den samme misbilligende Dom. Det vilde forøvrigt være en mislig Sag i det Enkelte at imødegaae Anker af en saa generel Beskaffenhed, som ikke støtte sig paa bestemte Kjendsgjerninger, og idet jeg derfor anseer det for tilstrækkeligt at nedlægge en Indsigelse imod at de skulle erkjendes for almeengyldige, skal jeg indskrænke mig til et Par Bemærkninger. Naar Forf. hos vor Tid finder en ængstelig, overdreven Stræben efter at overlæsse Barnet med en nedkuende, dets Alder og Evner overstigende Kundskabsmasse, saa synes dog den stærkt fremtrædende philanthropiske Retning i Tidens Opdragelse at maatte give en saadan Tilbøielighed, om den ellers virkelig eksisterer, den tilbørlige Modvægt. Om sorgen for Barnets fysiske Udvikling gennem Legemsøvelser, der ogsaa sætte de legemlige Kræfter i Virksomhed og derved forebygge eller modarbejde en eensidig Udvikling af Sjeleevnerne, er ogsaa i denne Henseende et ikke uvigtigt Moment og et Fortrin, Nutiden kan rose

fig af i Sammenligning med en ældre Tid. Hvad de combinerede Skoler in specie angaaer, da vil jeg bemærke, at det Underviisningsmateriale, som ifølge Normalplanen er bestemt for deres Disciple i Alderen af 8 a 10 Aar, netop er det samme, som Forf. vil have anvendt i Hjemmet for Børn i denne omtrentlige Alder, og Forf.s Anker, forsaavidt de ogsaa ere rettede imod disse Skoler, kunne derfor ikke være rettede imod Underviisningsmaterialet paa dette Stadium, men maatte henføres til selve Underviisningens Omfang og Intensitet; men hvorvidt det har været Forf.s Mening at anke over Misgreb i de sidstnævnte Punkter, fremgaaer ikke med Bestemthed af hans Utringer.*) Heller ikke har Forf. meddeelt Noget om, hvorpaa han støtter den haarde Paastand, at "man dræber Livets Friskhed i Skolen, før end det endnu har begyndt at udfolde sig ret, og indbil-

*) Side 25 udtaler Forf.: "Skolernes Omdannelse forekommer mig imidlertid uheldig, mindre af den Grund, at Landsmodenhed ikke skulde kunne naaes ogsaa paa den Veie, man har staaet ind paa, end fordi Begreberne om Skolens Hensigt for en vis Alder derved ere blevne uklare, og en Mis skjendelse af Sjælens Udviklingsgang har fundet Næring". Jeg er ikke vis paa, om Forf. med denne Dom har sigtet til de combinerede Skolers Plan i det Hele, og især til den af ham paaanførte tidligere Skolegang, eller til den Betydning, som ifølge Forf.s foregaaende Fremstilling, er bleven tillagt Mathematikken og Naturvidenskaberne i disse Skoler.

der sig alligevel paa den Maade at udvikle livskraftige Mennesker", om den er hentet fra hans egen Erfaringsfreds, eller apriorisk udledet af den Mening, han har dannet sig om den nye Underviisningsplan. Forsaavidt det Første skulde være Tilfældet, troer jeg ikke at burde undlade at omtale, at jeg har gjort en modsat Erfaring i en Række af Aar ved en Skole, der havde en annecteret Forberedelsesklasse for Drengene, hvis Alder fordetmeste faldt imellem det 8de og 10de Aar. Denne Erfaring lærte mig nemlig, at det var saa langt fra, at Skoleunderviisningen paa dette Alderstrin medførte de af Forf. fremstillede skadelige Følger, at Skolen meget mere i Almindelighed erholdt sine meest lovende og meest livsfriske Rekruter blandt dem, der havde benyttet Forberedelsesklassen i denne Alder. Jeg troer ogsaa fordetmeste at have bemærket, at de yngre Disciple, langt fra at flye Skolegangen, tværtimod glæde sig ved den, og naar de ved Omstændighederne i nogen Tid have været hindrede fra at gaae paa Skolen, længes efter at komme tilbage til den. Men dette vilde neppe være Tilfældet, hvis Skolen virkelig var en saadan Tvangsanstalt for dem, som den efter Forf.s Fremstilling naturligviis maatte være. Overhovedet synes det hverken umuligt eller vanskeligt i dette Stadium af Skolens Virksomhed at forene den Orden og Anstrængelse, der til en vis Grad bør indtræde saasnart som en regelmæssig Underviisning begynder, saaledes med en forfriskende Hvile og Udspreddelse, at Under-

viisningen vil naae sit Maal, at virke dannende og be-
livende paa Barnets harmoniske Udvikling. Hvorvidt
dette derimod kan naaes paa den Wei, som Forf. synes
at anbefale, idet han for en Deel vil lade den barnlige
Underviisning afhænge af Barnets egen Lyst og Selv-
bestemmelse, forekommer mig mere end tvivlsomt.*)

5.

Imellem Familielivets Slappelse og den tidlige
Skoleunderviisning finder Forf. et Verelforhold, hvori
hiint udsættes for en Udvikling, som han efter modneste
Overlæg ikke kan andet end ansee for i Længden at ville
blive fordærvelig for hele Statsfamsundet, og for hvilken
baade Forældre og Lærere bære Ansvar, de sidste for-
saavidt de undlade at gjøre de fornødne Paamindelser
og ikke alene lade Tingene upaatalte gaae deres Gang,
men endog imødekomme og lette Vedblivelsen af dette
Forhold. Idet Forf. omtaler, at han nøie har overveiet
ogsaa den modsatte Anskuelse, yttre han sig saaledes:

(Side 15) "Disse Overveielser have hidtil ført til
det Resultat, at Løsningen af Familiebaandene har

*) Med Hensyn hertil hedder det (Side 11) blandt Andet:
"Om Skrivningen har jeg Intet sagt, thi ogsaa dens
Paabegyndelse vil et saadant Barn selv give Anledning
til. Med Regnekunsten behøver man heller ikke at for-
haste sig, eller deri at gaae videre, end man af Barnet bliver
opfordret, førend den egentlige Skolegang begynder."

fremkaldt Børnenes tidlige Ombytning af Hjemmet med Skolen, og at denne atter fremsthynder en yderligere Løsning af dette Forhold, hvis størst mulige Fasthed udgjør det bedste Grundlag for et sundt Samfundsliv. — — Man behøver heller ikke at trænge ind i den menneskelige Aands Dybheder for at kunne indsee, at Forældres personlige Omhu for Børnene og disses deraf følgende nærmere Tilslutning til Forældrene maa give Familielivet et eget Præg, og atter og og atter kalde de Eldres Tanker tilbage fra det daglige Livs talløse Udspredelser til en høiere og mere forædlende Stræben, som meget godt kan tilfredsstilles, uden at nogensomhelst ydre Kaldspligt derved bliver forsømt; ja denne vil endog derved blive forædlet, og nye Kræfter til dens Opfyldelse erholdes. — — Er man enig med mig heri, da er min næste Fordring den, at man af al Magt bør standse Tidens daarlige Retning, og ikke af Mistillid til sine egne Kræfter tænke, at man Intet formaaer derimod, og derfor blot bør ved en hensigtsmæssig Tillem্পning gjøre det saa lidet fordærveligt som muligt; thi en saadan Tillem্পning bliver lettelig til en Paaskyndelse af det Ondes Udvipling."

Herved er at bemærke at disse Anker, skjønt af Forf. kun rettede imod den af ham misbilligede tidlige Skolegang, dog consequent ogsaa maa ramme al offentlig Skoleunderviisning. Thi hvis Underviisningen udenfor Hjem-

met før det 10de eller 11te Aar skulde have den fordærvelige Indflydelse til at svække Familielivet, som han øiner, da forekommer det mig vilkaarligt ikke at antage, at Indflydelsen ogsaa maatte udstrække sig til omtrent det hele Skolekursus. Hvor er nemlig Grændsen, udenfor hvilken denne fordærvelige Indflydelse vil ophøre? Men Consequentsen heraf maatte igjen føre til, at den offentlige Underviisning burde indskrænkes saa meget som muligt, og man maatte da med Grund beklage, at saa megen Tid, saa meget Arbeide, saa mange Bekostninger have været spildte paa at etablere et fuldstændigere Skolevæsen, ikke alene for den elementære, men ogsaa tildeels for den høiere Underviisning.*) Forøvrigt er det formentlig en naturlig Følge af Civilisationens Fremskridt, at det huuslige Liv og den huuslige Virksomhed, som tidligere paa en ufuldkommen Maade har maattet sprede og dele sig i mangfoldige Retninger, bliver, jeg vil ikke kalde det løsnet eller slappet, men indskrænket inden

*) I Forbigaaende vil jeg med Anledning heraf bemærke, at Forf. heller ikke synes at nære nogen gunstig Mening om den Udvidelse af Almueskoleunderviisningen, hvortil Lovgivningen hos os har givet Anledning ved Oprettelse af faste Skoler; thi hvor han (Side 27) berører Almueskolevæsenet, synes han af Hensyn til Familielivets Dærv at nære en stærk Forkjærlighed for den huuslige Underviisning og ialfald at ansee det for ønskeligt, at Omgangs-skolerne ere bleve Reglen, og de saakaldte faste Skoler Undtagelserne.

Incævrere Grændser, paa hvilke det til Erstatning kan yttre sig mere intensiøt og med større Resultater. Jo mere primitiv nemlig den Culturtilstand er, hvorpaa et Folk befinder sig, desto mere maa naturligviis Hjemmet og Familien yde Midlerne til at tilfredsstille Individernes saavel aandelige som materielle Trang; men jo mere Civilisationen baade frembyder Midler til en større Uddannelse i Almindelighed og hos Individerne selv vækker Trangen til at benytte disse Midler, destomere vil ogsaa det huuslige Liv og Familielivet træde tilbage fra den spredte Virksomhed, hvori det forhen paa en Maade nødvendigt bevoegede sig. Men fordi disse Fremskridt bevirke Forandringer i den tidligere Virksomheds Omfang, skulde man derfor ogsaa antage, at Familielivet selv skulde løsnes, og Følgerne deraf blive saa fordævelige, som Forf. befrygter? Er der ikke nok, ja ofte mere end nok tilbage, hvori den faderlige og moderlige Dmsorg for Barnet kan yttre sig, om end en Deel af denne Dmsorg, som Forældrene selv kun usuldfølgelig kunne overtage, deles med Instituter, som frembyde Garantier for at Maalet kan naaes uden betydeligere Misgreb? Og er der ikke ved selve Skoleunderviisningen saa mangen en Anledning for Forældrene til at komme Børnene veiledende, oplysende og controllerende til Hjælp? Mig forekommer det klart, naar man paa Grund af en tidligere Skoleunderviisning befrygter en Slappelse af Familielivet, at denne ikke kan være en Følge af Skoleunderviisningen

i og for sig selv, men maa tilskrives en tilfældig feilagtig Opfattelse af Skolens Virksomhed og Maal fra Forældres eller Læreres Side. En saadan Mis kjendelse finder Sted, naar man baade i Hjemmet og i Skolen laader Opdragelsen opsluges af Underviisningen, og som Følge heraf paa den ene Side Forældrene troe at have gjort nok, naar de have kjøbt Underviisning for sine Børn, ubekymrede om at bøie og lede Willien, at luttre og befæste Characteren, medens paa den anden Side Skolen, istedetfor at betragte sin Opgave som et Supplement til de huußlige Bestræbelser for Barnets hele, ikke blot intellectuelle, men ogsaa sædelige Udvikling, eensidig gjer Underviisningen til Barnets Alt og forglemmende den gamle Sætning: "Vi lære ikke for Skolen, men for Livet" kun tager Hensyn til sin egen Forherligelse. En saadan Mis kjendelse finder vistnok undertiden Sted, men den er efter min Formening kun en Undtagelse, ingen Regel, og ligesom de tilfældige Mangler og Ufuldkommenheder ved en Ting ikke ere Tingen selv, saaledes bør heller ikke Skoleunderviisningen gjøres ansvarlig for Misgreb, som ikke høre med til dens Væsen. Er Underviisningen som den bør, da kan det neppe feile, at Barnet mangen Gang fra Skolen maa medbringe gavnlige Indtryk og Lærdomme, hvortil der i det snævrere Hjem ei var Anledning, men som velvillig optagne og pleiede af forstandige Forældre ville tjene til at gjøre

Forbindelsen imellem Forældre og Børn end stærkere og derved forædle det hele Familieliv.

Naar der altsaa spørges om, hvilken Indflydelse en tidlig Skolegang kan udøve paa Familielivet, kommer det efter min Formening alene an paa, om Forældre og Lærere ere sig de Maal bevidste, hvortil der i Hjemmet og i Skolen bør stræbes, om begge Parter samvittighedsfuldt og med Alvor søge at naae dem og derfor vogte sig for enhver Ligegyldighed eller Overdrivelse, som heri kan virke til Skade. Hvor disse Betingelser ere tilstede, der kan sikkerlig Familielivet, istedetfor at svækkes og neddrages, endog styrkes og forædles ved Børnenes Skolegang. Men hvor de mangle, vilde man forgjæves søge Familielivets Forsald modarbeidet ved en langvarig Underviisning i Hjemmet. En forstandig Samvirken imellem Forældre og Lærere fra det Dieblig den offentlige Underviisning med Barnet er begyndt, maa derfor være Noget, som begge Parter bør lade være sig magtpaaliggende. Hertil lede ogsaa Forfatterens Betragtninger, om end paa en indirecte Maade. Og ligesom disse, uagtet der om Enkelthederne kan være forskellige Meninger, maa erkjendes at være udgaaet af varm Interessé for Skolevæsenets og Underviisningens Tary, saaledes ønsker jeg ogsaa, at disse Bemærkninger maa blive optagne paa samme Maade af Forfatteren og enhver anden Læser.

Skoleefterretninger.

1. Skolens Organisation.

Med kongelig Resolution af 10de Decbr. 1851 blev det bestemt, at Skiens lærde Skole skulde ombannes til en combineret lærd og Realskole, idet Byens Borger-skole paa de Betingelser, som efter flere Forhandlinger vare vedtagne imellem Staten og Kommunen, skulde indlemmes i samme. Denne Forbindelse indtraadte ifølge senere Bestemmelse af det egl. Departement for Kirke- og Underviisningsvæsenet ved Begyndelsen af det nu forløbne Skoleaar i August 1852.

Planen for denne Skole, der i det Væsentlige er overensstemmende med Planerne for de øvrige i den senere Tid paa denne Maade udvidede Skoler, støtter sig til et efter Foranledning af Kirke-Departementet af 3de sagkyndige Mænd udarbejdet Forslag af 20de October 1847. Den etablerer en fælles Underviisning for Elever i den normale Alder af 8 til 12 Aar i tvende Fællesklasser, hvorpaa Eleverne, eftersom de ere bestemte til at forberedes for Universitetet eller til at modtage en almindelig Realdannelse, enten gaae over i Latinklasserne eller i de tildeels med Latinklasserne fælles Realklasser. De sidste Antal er 2, Latinklassernes 3. Da hver Klasse's Cursus i Regelen er beregnet paa at være toaarigt, vil efter Planen Realelevernes hele Skolecursus være tilbagelagt ved en Alder af omtrent 16 Aar, de studerende Disciples ved det 18de Aar. Følgende Tabel viser Fordelingen af Underviisningsgjensstandene paa Klasserne og den ugentlige Timestfordeling.

	1. Ga= lestl.	2. Ga= lestl.	1. Re= alf.	2. Re= alf.	1. Pa= tinf.	2. Pa= tinf.	3. Pa= tinf.
Moderemaal	9	6	3	2 (1)	3	2	3
Skrivning og Tegning	5	4	(3)	(3)			
Regning	5	4	(2)	(2)			
Religion	3	3	2	2	2	2	2
Geografi	3	3	2	2	2	2	1
Historie	3	3	3	3	3	3	3
Naturhistorie		2	(2)	(2)			
Tydske		5	3	2 (1)	3	2	2
Franske		4*	3	2 (1)	3	2	2
Mathematike			6	4	6	4	3
Engelske			(3)	(3)			
Latin					8	7	9
Græske						6**	5
Fysike				(4)			
	28	30 ell. 34	32	34	30	30	30

() betyder de Timer, hvori Realeleverne have særskilt Underviisning.

* I andet Aar.

** Særskilt Underviisning for ældre og yngre Disciple.

I det nu forløbne Skoleaar har Skolen virket efter denne Plan, dog saaledes, at 2den Realklasse, hvortil ikke havde Elever med de fornødne Forkundskaber, endnu ikke har kunnet oprettes. Nogle enkelte Afvigelser fra Planen have ogsaa paa Grund af Omstændighederne fundet Sted. Saaledes er der af Mangel paa Lærer endnu ikke meddeelt Underviisning i Tegning, hvorfor de Timer, som Planen tildeler Skrivning og Tegning i Fællesskab, alene have været anvendte til Skrivning; Underviisningen i Græsk i 2den Latinklasse, som efter Planen skal meddeles i særskilte Timer for den ældre og den yngre Afdeling, har paa Grund af at Disciplene iaar dannede een Afdeling, kun behøvet det enkelte Antal Timer.

Fra indeværende Halvaars Begyndelse er ogsaa indført Underviisning i Sang og Gymnastik, hvortil Stortinget i 1851 bevilgede for de combinerede lærde og Realskoler, der ikke bestaae ved egne Midler, tilsammen 400 Spdlr. aarlig, af hvilket Beløb Skiens Skole for Budgetterminen kan gjøre Regning paa omtr. $\frac{1}{5}$ eller 80 Spdlr. aarlig. Underviisningen i hvert af disse Fag meddeles i 4 ugentlige Timer.

2. Lærerpersonalet.

I Skoleaaret have følgende Lærere underviist:
Rector Hans Julius Hammer har læst Norsk i 3die og Latin i 3die og 2den Latinklasse, tilsammen 19 Timer ugentlig.

Overlærer Vincent Stoltenberg har læst Fransk i samtlige Klasser, Græsk i 2den Latinklasse samt Tydsk i 2den Fællesklasse b, 22 Timer ugentlig.

Adjunct Hans Severin Aronh har læst Græsk i 3die Klasse, samt Mathematik og Naturhistorie i de Klasser, hvori der undervises i disse Fag, tilsammen 22 Timer ugentlig.

Adjunct Paul Christian Ditlef Adolf Holfeldt har læst Religion i 3die og 2den Latinklasse, Historie og Geografi i 3die Latinklasse, Tydsk i de 3 Latin-klasser og i 1ste Realklasse, samt Latin i 1ste Latin-klasse, tilsammen 25 Timer ugentlig.

Adjunct Johan Hansen har underviist i Religion i 1ste Latin- og Realklasse, i Religion, Norsk, Regning og Skrivning i 2den Fællesklasse samt Regning i 1ste Fællesklasse, 24 Timer ugentlig.

Underviisningen i Historie og Geografi i 2den Latin-klasse, i 1ste Latin- og Realklasse og i 2den Fællesklasse, i Norsk i 2den og 1ste Latinklasse samt i Norsk og Skrivning i 1ste Realklasse har under Vacance i en Adjunctpost i 1ste Halvaar været meddeelt af Cand theol. Jens Stub, og da han paa Grund af en erholdt fast Ansættelse i en anden Post frattraadte, af Stud. philol. Tobias Doren i 2det Halvaar. Underviisningstimerne tilsammen 24 ugentlig.

Underviisningen i 1ste Fællesklasse, med Undtagelse af Regning, har været besørget af Cand. theol. Frih

Clausen som midlertidig Hjælpelærer. Han har ogsaa læst Dybsk med 2den Fællesklasse a.

Underviisningen i Engelsk er besørget af Hr. B. Boyeson, i Gymnastik af Lieutenant Tøstie, og i Sang af Organist Johnsen.

3. Det i Skoleaaret gennemgaaede Penfum.

Tredie Latinklasse.

Moderemaal. Læse- og Declamationsøvelser anstillede efter Thues Læsebog, ligesom Dehlenschlägers Aladdin er gennemgaaet; 14 skriftlige Udarbejdelser gennemgaaede med Disciplerne.

Latin. Horatii odar. libb. I & II, Sammes epist. lib. II & epistola ad Pisones, Quintiliani de institutione oratoria lib X, Livii historiarum libb. I & II. Madvig's Grammatik gennemgaaet fra § 174 til 410. Af latinske Stile er hjemme skrevet een ugentlig og omtrent hver anden Uge en Oversættelse, ligesom een Time ugentlig er anvendt til afvejlende ex-temporale Stile og Oversættelser. Boyesens Antiquiteter ere benyttede ved Henviisninger, og i Sammenhæng deraf gennemgaaet indtil Pg. 71. — Med Dimittenderne er desuden i sidste Halvaar i større Udsnit repeteret det forhen Læste.

Græsk. Sophoclis Antigone, Herodoti Clio 1—95, Platonis apologia Socratis. Formlæren repeteret

efter Lange, enkelte Partier af Syntaren gennemgaaet efter Madvig. Med Dimittenderne er i sidste Halv-
aar repeteret det paa Skolen forhen Læste.

Tydsfk. Hjorts og Antenrieths Læsebøger ere benyttede samt Smiths Grammatik.

Franskf. *Morceaux choisis des auteurs modernes.*
Abrahams Grammatik til 3die Afsnit i Syntaxis.

Religion. Af Stenersens Lærebog er læst og repeteret den naturlige Religion og repeteret den aabenbarede. Af Herslebs Bibelhistorie repeteret det nye Testaments og endeel af det gamle Testaments Historie. Matthæi Evangelium gennemgaaet i Grundsproget fra det 17de Kapitel.

Historie. Munchs Verdenshistorie fra Pg. 551 til Enden tilligemed Middelalderens Historie er læst og repeteret. Lassens "de mærkeligste Tildragelser" fra den franske Revolution.

Geografi. Seelmuydens Lærebog fra Norge til Frankrig incl., forresten Platous Geografi for Mellemklasserne, confereret med Førstnævnte.

Mathematik. Holmboes Arithmetik til § 59 og Geometri er gennemgaaet. Desuden er anstillet Dvelse i Oplosning af algebraiske og geometriske Opgaver, som lede til Ligninger af 2den Grad.

Anden Latinklasse.

Moderemaal. Musæus's Grammatik gennemgaaet,

skriftlige Dvælses i lettere Udarbejdelser, Læseøvelser efter Vergeland's Læsebog.

Latin. Selustii bellum Jugurthinum fra Cap. 30, Ovedii metamorphoseon libb. II & III; Madvig's Grammatik gennemgaaet fra § 206 til 410 med Undtagelse af de Anmærkninger, som omhandle en sjelden eller kun poetisk Sprogbrug. Af Stile ere skrevne omtrent 6 maanedlig efter Tingerslevs Materialier, 2den Udg. Side 69—91 og 114—116, samt 2 Oversættelser maanedlig.

Græsk. Herodoti Clio fra Cap. 32 til Enden, Homeri Ilias, 1ste Bog. Formlæren repeteret efter Lange.

Tyndsk. Hjort's Læsebog fra Side 195 til 315, samt Smith's Grammatik.

Fransk. Borrings Læsebog Side 9—24 og 106—143; Sammes Grammatik, den paradigmatiske Deel.

Religion. Stenersens Lærebog, de 7 første Capitler af den aabenbarede Religion; Herslevs Bibelhistorie, det nye Testaments Historie fra 4de Periode og det gamle Testaments til 7de Periode. Matthæi Evangelium gennemgaaet.

Historie. Lassen's Lærebog i Verdenshistorien, seneste Udgave, den gamle Historie til Keiserperioden Side 211.

Geografi. Af Platous for Mellemklasserne, de 4 uden-europæiske Verdensdele; af Geelmundens fra Begyndelsen til Side 206.

Mathematisk. Holmboes Arithmetik til Potenser og Rødder, Geometri til Afdelingen om rette Liniers Forhold; Dvælses i praktisk Regning og Oplosning af algebraiske Ligninger af 1ste Grad med 1 eller flere ubekjendte.

Første Latinklasse.

Moderismaalet. Lette skriftlige Udarbejdelser, skriftlig gjengivne Fortællinger, Dictat, Boyesens Grammatik, Dvælse i Læsning og Analyse efter Jensenes Læsebog.

Latin. Øverste Afdeling: Corn. Nepos fra Lyssander ud. Af Bugges mindre Grammatik forskellige af de vigtigere Afsnit i Syntaxen. En Stil er skreven ugentlig og af og til extemporale Stile. Nederste Afdeling har læst Brøders Læsebog: af 1ste Deel 4de Bogs Kap. 1 og 2, af 2den Deel Kap. 1 med Undtagelse af de poetiske Stykker. Formlæren efter Bugge.

Dydsk. Hjorts Læsebog fra Side 21 til 132, Smiths Grammatik.

Franssk. Borrings Læsebog for Mellemklasserne til Side 46; og af Sammes Grammatik den paradigmatiske Deel.

Religion. Pontoppidans Forklaring, Herslebs mindre Bibelhistorie og Zahns Bibelhistorie til Side 100, samt nogle Psalmer.

Historie. Øverste Afdeling: Af Lassenes mærkelige Tildragelser fra Middelalderen til Napoleons Krig

i Spanien (Side 359). Nederste Ufd.: Fra Middelalderen til Gustav den 3die (S. 287).

Geografi. 2v. Ufd.: Geelmundens fra Begyndelsen til S. 195; af Platous for Mellemklasserne de 4 udeneuropæiske Verdensdele. Ned. Ufd.: Platous Udtog (13de Udg.) til Amerika.

Mathematik. Holmboes Arithmetik til § 27; Geometri for øv. Ufd. til Afsnittet om Cirkelen, for ned. Ufd. til parallelle Linier. Øvelser i praktisk Regning.

Første Realklasse.

I Modersmaalet, Fransk, Religion, Historie og Geografi samt Mathematik har Klassen Pensum fælles med 1ste Latinklasse, og navnlig forsaavidt der har været 2de Partier, med den øverste Afdeling. Særskilt har den gennemgaaet:

I Engelsk: Wittrups Læsebog, 2den Udg., til S. 115 og af Sammes Grammatik det Vigtigste af den paradigmatiske Deel.

I Tydsk foruden det for Latinklassen Anførte: Hjorths Læsebog fra S. 132 til 183. Een Stil er skrevet ugentlig.

I Naturhistorie: B. Prosch til Leddyrene; Øvelser anstillede i Bestemmelse af Planter.

I praktisk Regning ere Øvelser anstillede i Oplosning af lineære algebraiske Opgaver.

Anden Fællestklasse.

Moderemaal. Med øverste Parti er gennemgaaet M. C. Hansens, med nederste Parti Boyesens Grammatik. Ugentlig ere anstillede Øvelser i skriftlig Udarbejdelse, Retskrivning og Analyse; Tensens Læsebog benyttes.

Tydsfk. Øverste Afd., som i det sidste Halvaar har havt Underviisning i særskilte Timer, har læst Rises Læsebog for Mellemklasserne fra S. 239 til 337, og Smiths Grammatik fra § 104 til 185, hvorhos nogle Forøvelser i Stiil ere anstillede. Nederste Afdelings 1ste Parti har læst Rises Læsebog til S. 238 med Forbigaaelse af de vanskeligere Stykker; 2det Parti Hallagers tydske Læsebog S. 95—209. Begge Partier af Smiths Grammatik den paradigmatiske Deel.

Fransfk. Med Klassens øverste Afdeling er læst Borrings Læsebog for Mellemklasserne til S. 48 og hans Grammatiks paradigmatiske Deel.

Religion. Pontoppidans Forklaring, Herzlebs mindre Bibelhistorie og Zahns til S. 200; nogle Psalmer ere lærte udenad.

Historie. Af Lassens de mærkeligste Personer har øverste Afd. læst fra S. 168 (Religionskrigene i Frankrige) ud med Undtagelse af S. 294—304 om den amerikanske Uafhængighedskamp; nedre Afdeling fra S. 97 deels til S. 151, deels til 294 samt Fayers Norges Historie 4de Udg. fra Unionskongerne af ud.

- Geografi. Dv. Afd. Platous Udtog (13de Udg.) heelt ud samt af Geelmuyden Norges Geografi til S. 151.
Ned. Afd. Platous Udtog fra Norge til Amerika.
- Naturhistorie. Prosch, med øverste Afd. til Leddyrene, med nederste Afd. Pattedyrene ud.
- Regning. Øvelserne have fornemmelig omfattet Regula de tri.

Første Fællesklasse.

- Moderemaal. For begge Afdelinger er daglig anvendt een Time til Læseøvelser, hvortil M. C. Hansens Godmand er benyttet. Med øverste Afdeling er derhos gennemgaaet det Væsentligste af Boyesens Grammatik indtil de forskjellige Arter af Sætninger, i Forbindelse med Analyse.
- Religion. Øverste Afdeling har læst Herslebs mindre Bibelhistorie og Pontoppidans Forklaring til anden Part. Nederste Afdeling har læst Fortællingerne i det gamle Testamente efter Hersleb.
- Historie. Øverste Afd. Lassens de mærkeligste Personer o. s. v. fra Middelalderen til Ferdinand den Katholske og Isabella; ned. Afd. fra Begyndelsen indtil Romernes Erobring af Italien.
- Geografi. Dv. Afd. Det Vigtigste af Platous Udtog (13 Udg.) indtil Asien; ned. Afd. af samme Udtog det Væsentlige indtil Schweiz.
- Regning. Øvelser i de fire Regningsarter i ubenævnte og benævnte Tal.

4. Skolens Frequent's i Skoleaaret.

I den combinerede Skole forenedes ved Skoleaarets Begyndelse 28 Disciple fra den lærde Skole og 22 Disciple fra Borger-skolen, hvortil kom 5 nyanmeldte Disciple, saa at Antallet var 55.

I Skoleaarets Løb optoges 14 Disciple, hvoraf 3 tidligere havde været Elever af Borger-skolen, hvorved Antallet steg til 69. Heraf udgik ved Confirmationen 3 Disciple, samtlige af 2den Fællesklasse. Fortiden er Disciplenes Antal 66, der ere saaledes fordelte: i 3die Latinklasse 9, i 2den Latinklasse 7, i 1ste Latinklasse 13, i 1ste Realkl. 5, i anden Fællesklasse 18, i 1ste Fællesklasse 14.

Af de studerende Disciple have 4 i Skoleaaret nydt fri Underviisning, ligesom 3de af disse overeensstemmende med Fundats for Anvendelsen af det Skiens Skole i sin Tid af Kong Carl Johan skjænkede Stipendiefond have nydt i Stipendier, Tvende 30 og Een 20 Spdlr. 5 af den forrige Borger-skoles Elever, der ved Overgangen i den combinerede Skole vare Gratiister, have ligeledes af Kirkedept. erholdt tilstaaet fri Underviisning i Skoleaaret. Ved en Gave af Sparebankens Fond paa 50 Spd. bevilget af Sparebankens Direction og Forstanderskab, har Skolens Forstanderskab været sat istand til at bevilge 5 Disciple af Real- og Fællesklasserne Understøttelse til Dækfelse af Skolepenge med tilsammen 48 Spd.

Til Universitetet agtes dimitterede:

1. Edvard Munch Myhre, Søn af Kjøbmand Chr. Stub Myhre i Skien, født den 3die October 1836.
2. Anton Theodor Johannes Thygesen, Søn af Bogholder Søren Thygesen i Skien, født den 9de Novbr. 1835.
3. Lars Johannes Irgens, Søn af afdøde Exam. med. L. J. Irgens i Farsund, født den 12te Aug. 1835.
4. Peter Christian Schaanning, Søn af Kjøbmand Nicolai Schaanning i Skien, født den 10de April 1835.
5. Karl Theodor Rode, Søn af Provst og Sognepræst Rode til Gjerpen, født den 29de Aug. 1833.

Paa Medlæreres og egne Vegne har jeg den Ære herved at indbyde Disciplenes Forældre og Foresatte samt enhver Anden, der interesserer sig for Skolen, til ret ofte at bivaane den forestaaende offentlige Examen, hvis mundtlige Deel begynder Onsdag den 6te Juli førstkomende og fortsættes overeensstemmende med vedfæiede Label.

Skien's lærde og Realskole den 20de Juni 1853.

H. J. Hammer.

Tabel,

hvorefter den offentlige Examen i Skiens lærde og Realskole
i Juli 1853 bliver afholdt.

Dage.	Formiddag.	Eftermiddag.
Onsdag den 6te Juli	3die Latinkl. Græsk 2den — Tydsk 1ste — Historie 2. Fællesk. (a) Religion	3. Latinkl. Fransk 1. Realkl. Historie 2. Fællesk. (b) Natur- historie 1. — Regning.
Torsdag den 7de Juli	3die Latinkl. Arithmetik 2den — Historie 1ste — Latin 2. Fællesk. (b) Religion 1. — Norst	1. Realkl. Naturhi- historie. 2. Fællesk. (a) Fransk 2. — (b) Norst
Fredag den 8de Juli	3die Latinkl. Geometri 2den — Religion 1ste Realkl. Religion 2. Fællesk. (a) Geografi	2. Latinkl. Geografi 1. — Tydsk 2. Fællesk. (a) Norst
Lørdag den 9de Juli	3die Latinkl. Latin 2den — Fransk 1ste — Religion 1ste Realkl. Engelsk	1. Realkl. Tydsk 2. Fællesk. (b) Geo- grafi. 1. — Geografi
Mandag den 11te Juli	3die Latinkl. Historie 2den — Græsk 1ste Latinkl. } Arithmetik 1ste Realkl. } 2. Fællesk. (a) Historie	1. Realkl. Norst 2. Fællesk. (a) Regning 1. — Religion
Tirsdag den 12te Juli	2den Latinkl. Latin 1ste — } Geometri 1ste Realkl. } 2. Fællesk. (b) Historie	3. Latinkl. Geografi 1. — Norst 2. Fællesk. (a) Natur- historie 2. — (b) Regning
Onsdag den 13de Juli	3die Latinkl. Tydsk 2den — Arithmetik 1ste — Fransk 1ste Realkl. } 1ste Fællesk. Historie	Sang Kl. 3. Gymnastik Kl. 4.
Torsdag den 14de Juli	3die Latinkl. Religion 2den — Geometri 1ste — } Geografi 1ste Realkl. } 2. Fællesk. (a og b) Tydsk	

Examen begynder om Formiddagen Kl. 9, om Eftermid-
dagen Kl. 3. Lørdag den 16de Juli Kl. 10 Form. meddeles
Examens Udfald.